

ספרות בריטית על ה"לגיון הערבי" -

מה נלמד ממנה ? *

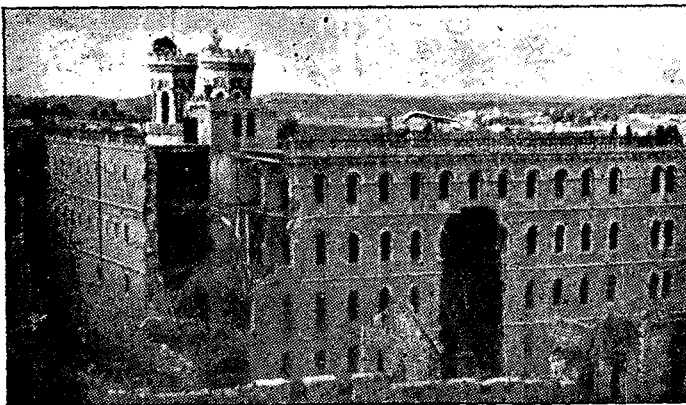
מאת נ. דיג'ואן

ה"לגיון הערבי", זה החיל אשר מאז אותה הפיכה שבחודש מרס (שכן היה-היתה זו הפיכה) נעשה לגורם פועל מתמיד בחייה המדיניים של ארץ זו. שכן כבר מאז ההתחלה-עצמה ברור היה לכל כי המלך חוסיין ויועציו, הגם שהניחו לכוחות האחרים כי יצעידום באותו תלם שהביא לסילוקו של גלאב, לא היו כלל מוכנים לקבל על עצמם עובדה של הנהגה שמאלנית, פרו-נאצרית, ל"לגיון". זאת ועוד: כמעט ומן-המותר לאמר כי הערכה נכונה לגורמים המתנגשים שבקרב צבא-ירדן חשובה הנה בשביל ישראל, וצבאה, לא פחות מידיעת כוחו הפיסי האפשרי של חיל זה.

שני הספרים, שניהם מענינים הנם ומאירי-עיניים — כל אחד בדרכו-הוא, השונה ונבדלת משל האחר; למזלנו, אין תחום סיפורם-ותיאורם זהה, וכן שונים הם הן באורח-גישתם והן בהיקפם. קול-לויט' יאנג, אשר פקד על רגימנט בדוי ב"לגיון" מאז 1953 ועד לפיטוריו במרס אשתקד, אינו חורג מתחום הכתיבה על נסיונותיו וחיותיו הוא, ובדרך-כלל מצליח הוא מאוד במסירת האווירה וה"תחושה" של האירועים

הופעתם בזמן-ובעונה-אחת, במחצית השניה של 1956, של שני הספרים בהם עוסקת סקירה זו, היתה ללא-ספק דבר בעתו. ראשית-כל, סיום קשריה של בריטניה עם ה"לגיון הערבי" ודאי שציין גם סופה של תקופה בתולדותיו של אותו חיל; ואין ספק בכך כי פרסום תוספת-המשך זו לתיאור שתיאר גנרל גלאב עצמו את צבאו (בספרו "קורותיו של הלגיון הערבי" שהופיע ביולי 1948) — הרי הוא דבר שיכירנו מקומו; שכן תוספת-המשך זו תגולל לפנינו את המשך-הפרשה — עד לאותו מועד, במרס 1956, בו פוטרו לפתע ובשרירות אנשי-הפיקוד והמטה הבריטיים מן השרות בצבא אשר כה אהבוהו. ושנית אופיו — הנראה כבלתי-סופי במקצת — של "ישוב בעיותיה הפנימיות של מלכות-ירדן עצמה מעורר את הצורך בראיה מאוזנת-יותר את

(*) בעקבות שני הספרים: "Bedouin Command" by P. Young; "Glubb's Legion" by G. Lias א. "יחידה בדוית" (עם ה"לגיון הערבי" 1953-56) — מאת קול-לויט' פיטר יאנג. ב. "לגיונו של גלאב" — מאת גודפרי לאיאם.

כיצד משקיף ה"לגיון" על ישראל — מנזר "נוטר-דס", והפרצות שפרצו בו תוחחי ה"לגיון" ב-1948. ברקע הקדמי — קצה חומת העיר העתיקה.

אותם הוא מתאר — אם כי הוא הופך להיות "מבול-בל" במקצת מדי נסותו את כוחו בנבואה או במתן ציונים מוסריים (כך: "לקצינים הבריטיים של הלגיון הערבי" לא היה מושג מוגזם-מדי בעיני תעוזתו של הצבא המצרי. מחשבי-החשבונות חשבו כי יחזיק ודאי מעמד בפני הישראליים למשך זמן-מה; אך אין אני נזכר בדיוק, האם אותו משך-זמן הוערך בשלושה ימים או בארבעה. דעתי-אני היתה — והנה — כי יכולת המצרים עלתה על אומדן זה").

מהבחינות האחרות, השתמש יאנג בכל-יכולתו בהיכרותו הבלתי-אמצעית עם הנושא עליו הוא כותב. הוא הכיר והבין את אנשיו; ומסיפורו ברור כי את חובתו מילא ביעילות ונאמנות — שהרי ככלות-הכל זהו תפקידו היחיד של איש-הצבא. מעניי-נים ומאלפים (אם גם, אולי, לא תמיד באותו אופן שהמחבר נתכון לו...) הדברים שהוא כותבם על תקרית-ירושלים הזכורה-לגנאי (יוני-יולי 1954); על-אף טענתו כי אין לו ספק שהתקרית היתה תוצאה של תכנון מדוקדק, אומר הוא "משיכנע הנני כי היא לא תוכננה בירדן"... כן מעניינים הדברים שבפיו

על המהומות שבאו בעקבות ביקורו של הגנרל טמפלר, ראש-המטה-הכללי הקיסרותי הבריטי, בירדן בדצמבר 1956; ואת מצוקת הפליטים ומצבם הנפשי, העניות המנוגת של מחנותיהם — ואת השפעתם על מהלך-העניינים בירדן — מתאר הוא תיאור הולם, ולעתים אף נוגע-ללב. זהו ספר הנותן לקוראיו מכסימום של ידיעה והתמצאות באותו נושא מצומצם שבו בעיקר מתרכז הספר — ואשר בתחום-התנסותו המוגבל של המחבר היה כדי לספק את החומר בשבילו.

לא אשמתו של יאנג היא כי אין ספרו זה טוב יותר, או כי הענין שהוא עשוי לעוררו אינו נרחב יותר (הגם שכאן, עצם צרות גישתו וראיתו של המחבר, יש והיא דוקא עשויה ללמדנו רבות על הגורם-מים למהלך-התפתחותם, וגורלם, של חזיונות חבר-תיים וציבוריים בקרב אותה סביבה ערבית שבתוכה — אם כי לא אתה — חי הוא במשך שנים אינטנסי-ביות אחדות.

* * *

שלא כיאנג — אשר הנו איש-צבא, הרושם את

אופייני ומאלף בשביל הערכותיו של יאנג, עכ"פ, לאחר פרישתו-מאונס מן ה"לגיון",

הקטע הבא:

"היראשר-היו רצונותינו-אנו שעה שבנינו את ה"לגיון", יהיה זה משגה חמור אם נדמה בנפשנו כי הערבים רואים בו משהו אחר מאשר מכשיר לנקמה, נגד הישראלים. האם, במקרה שתפרוץ שוב מלחמה, יהיו הערבים הזוכים בה — זוהי שאלה אחרת. במיטב-גילויי, ישנם בו, בחייל הערבי קויד-מיון לחייל הבריטי: שכן מצוי בו ההומור, והוא קשיח ומסוגל לשאת פגעים ומחסור, אך בעוד שאין יסוד לפקפק בתנופתו בהתקפה, הרי עומדת-בעינה השאלה האם בהגנה, תהא הלימה מתמידה-ונמשכת, יגלה הוא את אותן התכונות עצמן של עמידה-עקשנית אשר להן מצפים אנו מחיילינו הבריטיים ואותן מעריצים אנו בהם. ה"לגיון הערבי", עם סגל קצינים בריטיים הקטן שבו, הפך-והלך לחיל ממושמע ויציב, שיהיה מסוגל לכל צורה של לחמה — החל בפשיטה-הפתאומית, החביבה כל כך על הערבים, ועד להתגוששות-מהלומות ישירה. הקצינים הערביים — עכ"פ, רבים מהם — הם אנשי-צבא חרוצי-מעשה ותקיפי-החלטה; אולם, שלא-באשמתם, נעדרים הם נסיון של מלחמה חדישה. רבים מהם השתתפו בקרב; אולם המסיבות בא"י לא היו אלו שבמערכת אל-עלמין, למשל, או בחזית-נורמנדיה.

"בחלק המאוחר-יותר של 1956 לא היה עוד ה"לגיון" בדיוק אותו חיל שבפברואר אותה-שנה, עריכת סדרה של משפטי קצינים בפני בתי-דין צבאיים, פטורים ומעשי-עריקות — ספק האם יש בכל אלה כדי ליצור בתוך צבא את התנאים להרגשת-בטחון. אם יהיה להם אותו "סיבוב שני" עם הישראלים אשר לו הם נראים נכספים כל-כך, הרי מתעורר מבלי-משים ההרהור: האם אמנם יגלו את עצמם הערבים הפעם באור מוצלח יותר מכפי שהיה הדבר ב-1948. שכן, אם גם החייל עצמו יצא מהמבחן ההוא בהצטיינות — הרי העם, ככלל, ודאי-ודאי שלא הצטיין בו".

* * *

רשמיו עלי-ספר מתוך מה שנראה כדחיפה פנימית — הרי ג. לאַאס החליט (או, יש לשער, קיבל הזמנה) לכתוב ספר על "פטרול-המדבר" (זו זרוע-הבטחון המיוחדת-במינה של ה"לגיון" לטיפול באוכלוסיה המדברית-הנוודת, שמראשיתה טופחה על ידי גלאצ (עצמו), מבלי שהיו לו לפני כן קשר אישי לנושא המתואר או ענין מיוחד בו. אכן, רחוק הוא מן המדבר ככל שעשוי אדם להיות מרוחק; כי מתמצא האיש הרבה יותר בבעיותיה של אירופה המרכזית, ואף שירת משך שנים רבות ככתב-עתון בפרגה. אלא שביקש הוא אחר סיפור-הרפתקה דוקא; והחליט ללכת לירדן, ולהיווכח בעצמו כיצד נתבצע אותו מעשה מפתיע: כיצד הפכו הבדויים הפראיים, ושאינם-ניתנים-לשליטה — כפי שהיו לפני כ-30 שנה בלבד — לאנשים אשר הופיעו אצלם תחושת-בטחון ואימון ונהגו-ידידות לגבי שכניהם (בעבר — יריביהם בפשיטות-ההרדיות). הוא הגיע לירדן בנו-במבר 1956 — חודש אחד לפני שהוטלה הארץ אל תוך תקופת ההתרוצצות, שמתוכה טרם הגיחה כליל, אולם לאַאס לא זו בלבד שלא הניח להעדר-ההכרות

שלו עם הארץ, ועם אותו חבל-עולם בכללו, להיות לו למכשול, אלא שאף השתמש בתוכנתו זו מיטב-השימוש. ובטפלו בנושא, מביא הוא אתו רעננות, וחופש מדעות-קדומות (במידה שהדברים אמורים לגבי המתרחש בקרב הסביבה הערבית — אך לא-דוקא לגבי יחסיה של זו עם היהודים שבא"י). אשר אינם ניתנים אצל רוב המומחים-המובהקים, משום היות אלה כרוכים-ושקועים יתר על המידה בעניינים העומדים-להכרעה. נוסף על כשרון-התיאור הניכר שלו, על לימודיו ההיסטוריים בעבר ועל ידו האמונה בטיפול בדמויות-אישים ובחומר סיפורי — הרי ההערכה שנתן למצב-העניינים במזרח-התיכון, ול-אותם סיבוכים בינלאומיים אשר כמעט מן-ההכרח היה כי איזור זה יעלה אותם, מתגלית כיום ככת-תוקף במידה מפתעת ("אין תימה" — כותב הוא במקום אחד — "כי בולגנין וחרושצ'וב אמרו לסגור אתנוני אידן, בשעת ביקורם באביב 1956, שנכונים הם לסייע למניעת התפרצות מלחמה במזרח-התיכון — מלחמה שהיתה הופכת על-פיהן את תכניתיה של מוסקבה ואת תקוותיה ללבנות במקום, על ידי ניצול

בכמה הזדמנויות מצידן קול' יאנג, בספרו, במקצת תרעומת, את נטית הערבים ליצר, לנפח — ואח"כ להאמין בהם בעצמם — סיפורי-בדים מן הסוג המפתיע ביותר, שעה שהמדובר הוא בבריטים. הוא מביא דוגמאות לכך, ומאחת מדוגמאות אלו — כרוז ה"קצינים החפשיים" ("עלון מס. 36"), בראשית 1956, שבועות מספר לפני סילוקו של גלאצ על ידי חוסיין, ובכרוז מסופר בין השאר על כך כי "לנו, לירדניים, הבטיח הגנרל טמפלר רק טנקים ישנים מסוג הקומט", ואילו לישראל מספקים הבריטים את אמצעי-ההשמד האחרונים ביותר, כגון טנקי, צנטוריון, על מנת שתחזור על מעשי התוקפנות כלפינו ועל מעשי שחיטה כגון דיר-יאסין וקיביה" — ודאי שאפשר לראות כי אמנם היו אלו בדותות דמיוניות-בתכלית. אך הוא עצמו, כעבור דפים מעטים, מתריס בוז הלשון: "כיום אנו, הבריטים (הדברים נכתבו בסוף קיץ 1956 — המעורר), דימים במקצת לאדם השם את כספו על שני הסוסים גם יחד במרוץ הארצישראלי, זה המירוץ אשר מצויים בו שני מתחרים בלבד. כאשר הפכה לא מזמן גב' גולדה מאירסון למיניסטר-החוץ של ישראל, הרי אחד ממעשיה הראשונים היה הבעת תודה לבריטניה-הגדולה על שתי המשחתות שניתנו לישראל במתנה". אכן, את מחיר ה"מתנה" (אשר "מתנה" שניה כמותה, מקבילה לה בדיוק, ניתנה אותה שעה עצמה למצרים) ידע גם ידע להרגיש שר אחר בממשלת ישראל — שר-האוצר... מכל מקום, מקול' יאנג ניתן היה לצפות, בענין בריטי זה, להתמצאות — ולמידת-דייק — העולות במקצת על אלו של ה"קצינים החפשיים" הירדניים.

* * *

מה היתה (או כיצד הנהיגה-מתוארת בספרו) הרגשותו של קול' יאנג לגבי היריב האפשרי של גייסותיו — הכוחות הישראליים — זאת ניתן לראות מהנאמר (והנרמז) בקטע הבא מדבריו: —

... "בימי, תקרית ירושלים" (שנפתחה ב-30 ביוני 1954 ונמשכה קרוב לשבוע ימים), היו הישראליים כמעט את הפחותה שבבעיותי. הם לא התקדמו-להתקפה, ויש לשער כי מעולם

חייל מגדודו של יאנג משקיף מעל "מגדל-דוד"

התפתחות המאורעות בירדן ממש עד לסוף תקופת-גלאב. הוא מגלה יכולת רבה בסידור החומר שלו. מתקבל הרושם כי במידה רבה סמך הוא על תיאוריהם של אנשי שבטים-בדויים, אשר או שלקחו חבל בהקמת אותו חיל, או שהכירו את המסיבות באופן בלתי-אמצעי; ואמנם, הסיפור על רקע-עברו זה של החיל שהוא מספר — מאלף הנו. שכן, שום הערכה-מסכמת למצבו ולסיכוייו הנוכחים של ה"לגיון", ולתפקיד אשר הוא נועד למלא בעתיד, אינה יכולה להיעשות כראוי מבלי להציץ תחילה אל קורות-התהוותו של אותו חיל-משטרה של גלאב, ועוזריו הבדויים, שהפכוהו לצבא שלם, על כל הכרוך בכך; צבא, אשר

מצב הפליטים, אש מספקת, עד כדי היכולת לקנות שליטה על ירדן באותה דרך עצמה בה נטלו הקומור-ניסטים לידם את השליטה על צ'כוסלובקיה ב-1948. ולאחר שהייתי בפרגה שעה שהם עוללו זאת, יכולני לאמר כי יש להם כל הסיכויים לחזור בירדן על הצלחתם ההיא, באם לא יגלה המערב יכולת לטפל בבעית הפליטים, בדרך-לפתרונה, כבר בעתיד הקרוב ביותר). אכן, נראים הדברים שנסיון הת-רשמותו בצ'כוסלובקיה הדריך לא-במעט את מחשבתו לגבי סוגיה זו שבמזרח-התיכון.

אולם עניינו העיקרי של ג. לאיאס בספר זה הוא כינוס החומר, ותיאור-מסכם, לגבי אותה התפתחות-עניינים שהביאה לידי הקמת "פטרול-המדבר" ולהת-רחבותו המהירה והמפתיעה-באמת מאז 1930. בעסקו במלאכה זו, מוציא הוא מתחת ידו "תוצרת" אשר הנה טובה ככל שניתן היה לצפות ממנו. בסדרה של תיאורי-אפיזודות חיים מספר הוא את קורות ה"פטרול" ואת המסיבות בהן הוא התפתח — ממשיך את סיפורו-זה עד לפרוץ המלחמה בארץ-ישראל ב-1948 — ובפרק האחרון עומד הוא על בעית הפליטים, ועל

לא התכוונו לכך". (אכן, זוהי הודית בעל-דין השופכת אור מענין על טענות הירדנים — ועל רמזיו השקופים של יאנג עצמו — כי "הישראליים התכוונו לכבוש את ירושלים העתיקה"; — המער). הם ירו כמות גדולה של תחמושת, אך לרוב לתוך האויר. הם פגעו באחד מחיילי, אשר החלים כעבור זמן; פצעו שוטר אחד, לא באופן רציני; והרגו חייל אחד, אשר איתה שעה נמצא בחופשה. אין אני מפחית בערכו של הצבא הישראלי; לפי מושגי-רמה המקובלים כיום במזה"ת הריהו למעלה-מן-הממוצע. אך שמחתי כי אין לי ענין עם גרמנים או עם יפנים; שכן, אילו אתם היה לי הענין — היו ללא-ספק אבדותינו כבדות בהרבה..."

וכעבור מספר שורות: "...המשמר הלאומי הירושלמי היה, והנו — לדעתי — הרבה מעל-לממוצע..." על שתי דוגמאות אלו של שימוש במושג של "מעל-לממוצע", שמחן נשמעת נימת ההערכה-היחסית לגבי צה"ל וה"משמר-הלאומי" הירושלמי, מן הראוי להוסיף הערה אחרת של פ. יאנג (בדברו על גורלם המר של רבים מבין אנשי הגדודים הבדויים שב"לגיון", לאחר סילוקם של גלאב והקצינים הבריטיים): "רבים מקציניהם הקשישים, לרבות אנשים כסוליימאן אירטיימה ועל איראהייל, נשלחו לגדודי המשמר-הלאומי" — אשר אליו, ולו גם אולי באי-צדק, מתחסים הבדויים בכוז..."

יתכן שאת תמונת התרשמותה של הקצונה הבריטית שב"לגיון" מן היריב-שבכות הישראלי ניתן להשלים על ידי קטע אחר מדברי יאנג (בדונו באפשרויות של התקפה ישראלית על ירדן — שהיתה עלולה לבוא, לדעתו, בראשית קיץ 1956, כתגובה להזדיינות המאיימת של חצרים ובשביל להתיר-את-הידים לפעולה מכרעת אח"כ נגד המצרים עצמם — או כתוצאה מהחלטת ירדן לבוא לעזרת מצרים, באם תתוקף ההיא לראשונה): — "בירדן עצמה, לרוע המזל, ירושלים היא הגדול שבפרסים למנצח; והיעד המובן-מאליו ביותר, במקרה של מלחמה, יותר מדי קרוב-לודאי היה כי שוב הפעם תהיה העיר-הקדושה לזירת לחימה כבדה; שכן לא היה מצוי כל יעד אחר שייראה, ולו במקצת, דומה לה בכוח-המושך שלו. בצפון, בהקעות הצרות

היה נחשב לבעל האימון הטוב ביותר שבעולם הערבי.
הבה, איפוא, ונציץ הצצה-מהירה לקורות אלו.

* * *

כאשר הניגוד בין המלך חוסיין וממשלתו של סוליימאן נבולסי, אשר משך זמן רב נתון היה בשלב "רדום", פרץ לבסוף באפריל 1957 — והמלך הצעיר פתח בסדרה מרחיקה-לכת של שינויים והעברות-קצינים ב"לגיון הערבי", בעקבות הקשר "נגד החצר" אשר, לפי טענתו, קשרו ראשי-המטה של הצבא, עלי אכוניואר — דובר אזי רבות על אודות נאמנות שבטי הבדווים לכסא-המלוכה הירדני. הבדווים מזה, והעירוניים מזה, שב"לגיון הערבי" — הוצגו אלה-מול-אלה כשני צדדים שסתירה מובהקת מפרידה ביניהם: חוסר-המהימנות ומורת-הרוח של אלה האחרונים הובילו לעומת טוהר-כונותיהם ונאמנותם ללא-חת של הראשונים.

בעיני אלה היוצעים משהו על אודות תולדותיו הבלתי-ירגילות של ה"לגיון הערבי", תיראה התפתחות זו — שהנה חזיון חדש לגמרי — בגדר פארדוס. שכן זכור הדבר כי החשובה שבסיבות להקמת ה"לג-

יון הערבי" היתה השאיפה להתגבר על אופים הסורר של הבדווים ועל סרובם להכיר במרותה של ממשלת האמיר עבדאללה, אשר זה רק נתכוננה-וקמה. יתר על כן, הבדווים — הם אשר התנגדו להשפעתו המתפשטת של ה"לגיון", והם היו הראשונים אשר הרימו נשק נגדו. לאמתו של דבר, תולדות ה"לגיון הערבי" בשלבו-הראשון לא היו אלא קורותיה של הדיפת התקפות-שבטים בדויות על מרכזיו של השלטון החדש. יצוין, דרך אגב, כי בהתנגדותם זו למשטר החדש נהגו הבדווים באורח שהוא טבעי מאד בשבילם. מקדמת-דנא נהנו שבטים אלה מחופש-תנועה גמור, היו להם חוקים משלהם ולא היה להם רצון להזקק לאחוזי-רסן-השלטון. בימי החורכים עלה בידם לשמור על אי-תלותם זו, ולא היה ביכולת השלטונות, פשוטי-כמשמעו, לקיים שליטה עליהם. כפי שאומר גנרל גלאב בספרו על ה"לגיון": "החורכים מעולם לא הצליחו לארגן כוח-מזוין כזה, אשר יהיה מסוגל לרדוף אחרי הבדווים לתוך המדבר ולסדר אתם שם את החשבון".

שעה שהאמיר עבדאללה, בנו השני של השריף

המוליכות אל תוך הרי יהודה (כונת בעל-הדברים — להרי אפרים; — המער'), הריהן חסומות על ידי הערים החזקות, הבנויות-אבן, ג'נין וטול-כרם. אילו היו הישראליים חודרים עד לשכם, או אפילו לג'יפתליק (*), לא היתה התקדמות כזו מכרעת לגבי שום דבר. משוכנע הייתי כי את כוחותיהם העיקריים היו עורכים להתקפה על ירושלים, לחיפוי על ת"א ולבלימת המצרים. את ההגנה על הגליל, עפולה, בית-שאן ואפילו על חיפה היו נאלצים להניח לבריגדות-של-עתודה, הנתמכות בגונדות של טנקי-שרמן" — מתוצרת 1943.

"הרושם היה כי היוזמה תהיה לישראלים; אולם בחזית בת 650 ק"מ לא יכלו הם להיות חזקים בכל-מקום. צבאם — בן 20 בריגדות בערך, של רגלים ושל שריון — יש לשער כי חלקיו השונים לא היו שווים באיכותם, שכן אחוז הגייסות-הסדירים קטן היה, אולי שזה הערך של שלוש בריגדות, וככל שנעריך אותם, הרי לא היה לנו כאן ענין עם דיביזיות "הרמן גרינג" הגרמנית הנודעת; והגייסות הסדירים, במידה ובטיב שהיו מצויים, ניתן היה לשער כי יופעלו או בדרום או נגד ירושלים.

"בהיותי מהרהר בשיקולים אלה, נקל-לתאר כי שעה שסיירתי את השבילים הצדדיים שבאיזורי לא חשבתי במושגי הגנה או נסיגה בלבד. בשביל החייל הערבי, בין שהוא בדוי או חזרי' (עירוני), איש הצבא-הסדיר או המשמר-הלאומי, פלשתניאי או עבר-ירדני — ההתקפה היא הענין. בקשהו להתקדם — והוא ילך אתך; בקשהו לסגת — ומאוד יתכן, שיגיד כי הבריטים זוממי-הרע מכרו שערי ארצו לאויב. תבוסת 1948 עדיין מעיקה וצורבת בלב כל ערבי; שכן היתה זאת תבוסה, ואם אפילו היו בה נצחונות מקומיים."

(*) כאן הכונה לא לאזור הג'יפתליק — דהיינו, נחלאות-השולטן לשעבר, שהשתרעו בעמקי הירדן ובית-שאן, כי אם לנקודה, שהיא תחנת-המשטרה של הג'יפתליק-לשעבר, על הכביש שכם-אס-סלם-עמאן בעמק-הירדן, מערבה לנהר וסמוך לג'יסר-א'דימה.

ממכה*), בא לעבר הירדן ב־1921 בראש חיל שבטי, לא היתה מטרתו לכונן אמירות באותו חבל־ארץ נידה, כי אם לסלק את הצרפתים מסוריה — אשר בה, זה־לא־כבר, הורד אחיו פייסל על־ידי הצרפתים הללו מכסא־מלכותו, וגורש על־ידם מהמדינה. עבדאללה עצמו לא היה מעוניין באותה חלקת־שטח המשתרעת ממזרח לירדן; לו הובטח כסא־המלוכה של ארם־נהרים. סמוך לזמן בואו קיימה בקהיר את

אמות־המידה והמושגים הנקוטים בידי ג. לאיאס — בין שהם, נאיביים, ובין שהם מחושבים — מזדקרים מדי נגעו באותו תחום בו ערבים ויהודים נפגשים. לקורא הישראלי יקשה לעתים להימנע מכך שחיוך יעלה על שפתו למקרא הדברים כגון אלה: —

„העיראקים לא נעמו לערבים הפלשתינאיים המקומיים, אם כי הלגיון עצמו קיים עם הצבא העיראקי יחסים טובים־יחסית. אולם, הלגיון — אם כי לא כל החושבים־האזרחים הפלשתינאים — הגיע עד מהרה לידי יחס של טינה למצרים כמעט באותה מידה כאשר אל הישראליים. העובדה היא כי מעולם לא שמעתי משהו המשתייך אל הלגיון, שאמר מלה טובה לזכות הצבא המצרי. אולם שמעתי קצינים ערביים אחדים מביעים את הערצתם לתכונות־הלוחמים של אנשי־הצבא הישראליים, אשר לחמו במלחמת־העולם השניה. הם ראו כחיילים טובים וכ־לוחמים „נקיים“ — השונים לגמרי, כפי שהם אמרו, מן הבלתי־סדירים הישראליים, שהיו פחדנים ואכזריים לסרוגין. חבורה בזויה — כך תיארה בפני את הללו קצין ערבי אחד. אכן, מחקר היסטורי לא־מועט ידרש מצד אותו ישראלי אשר ירצה לברר לעצמו מי הם היו „אנשי־הצבא הישראליים שלחמו במלחמת־העולם השניה“ בעיני הקצינים הערבים ההם (שמעולם לא היו בחזית אפריקה ולא בחזית־אירופה, ולא יכלו כלל להתרשם מפועלם ונוהגם של אנשי הבריגדה היהודית ושאר היחידות העבריות); ומי היו ה„בלתי־סדירים הישראליים“ שתוארו באורח כה עסיסי. הנכון הוא, כי הלגיון לא פעם נהדף וסוכל, בהתנכלו לישובים יהודיים, על־ידי כוחות ישראלים אשר רואי שהיה מכנה אותם „בלתי־סדירים“*.

*) בדרך כלל מלא ספרו של ג. לאיאס תיאורי גבורותיו של הלגיון ופחדנות יריביו היהודיים; ולצורך זה אף ממצא הדמיון העשיר (כנראה — לא של המחבר הבריטי כי אם של ה„גיבורים“ אשר התיירו בפנו) אפילו קרבות שלמים שלא־היו־לא־נבראו. — המער.

ישיבותיה ועידה בריטית לעניני המזרח־התיכון, בה ישראלי וינסטון צ'רצ'יל**). הבריטים — שהיו דאגו על־ידי האפשרות כי תפרוץ לחימה בין שני בעלי־בריתם, הצרפתי והערבי — עלה בידם לשכנע את עבדאללה כי יקבל את השליטה, כאמיר, על השטח שממזרח לירדן — אשר אותו־זמן נמצא במצב של תהו־וזהו והיה זקוק עד־מאוד לממשלה***).

ברם, עבדאללה לא היה מוכן כלל־ועיקר לקראת התפתחות־עניינים שכזו, שכן לא היה לו כסף, והחיל־השבטי אשר אתו ספק־רב אם היה מסוגל ליצור מדינה חדשה ולעזור למשול בה. אולם בעזרתם הפעילה של הבריטים, ובהיעזרו בשיתוף־הפעולה מצד רבים בקרב הפקידים הערביים, חסרי־העבודה, אשר שרתו במשטרו של פייסל בדמשק ועתה מצאו את עצמם „ללא התעסקות וכמעט ללא ארץ“, ניסה עבדאללה לממש הזדמנות זו שניתנה לו.

תולדותיו של ה„לגיון הערבי“ מתחילים באותו רגע בו הרגישה ממשלה זו, שנתפרה במחט־תופרים, את הצורך להקים סדר ולקיים בטחון־ציבור — ולהכניס את העשבים לתוך מסגרת משטר כלשהי. את חייו התחיל ה„לגיון“ באוקטובר 1920, כשעצמתי (100 איש****). ב־1921 כבר מנה ה„לגיון“ 1000 איש, שהיו מאורגנים כצבא נושא־עצמו וערורי, ובו שתי פלוגות רגלים, פלוגת מקלעים, שתי גונדות פרשים, חצי־סוללה ארטילרית ומחלקת קשר. באותו זמן עצמו קיים היה גם חיל־משטרה אורחי, שמנה 300 איש — אולם גם זה הועמד בהמשך־הדברים תחת פיקודו של מפקדת ה„לגיון הערבי“, ה„לגיון“ עתיד היה להשאר חיל קטן־יחסית עד ל־1939, כאשר הוא מנסה 1400 איש. במרס אותה שנה נטל גנרל גלאב***** את הפיקוד על החיל לידי; ובספטמבר פרצה מלחמת־העולם השניה. התפקיד אשר מילא ה„לגיון“ בשנות המלחמה היה,

*) הכונה לשריף חוסיין, מי שכבר היה אז מלך חג'אז וטען למלוכה ערבית כוללת.

**) מיניסטרי־המושבות הבריטי.

*** במציאות, כמובן, הביאה את עבדאללה להסכמתו זו העובדה כי לא נראו עוד סיכויים להחזיר את פייסל, על אפס ועל תמחם של הצרפתים, לסוריה — וחלז, הוא שהפך עתה למועמד הממשי למלוכה בעיראק.

**** כמובן שעל הקורא להביא בחשבון את העובדה, כי „גרעין“ זה של ה„לגיון“ הוקם עוד לפני הופעת עבדאללה בעבר הירדן, על ידי הקצין הבריטי קולי־ליוט פ. פיק (מאוחר יותר — „פיק־פה“) אשר נשלח לירדן כאחראי לענייני הבטחון שם — ובמשך השנים שלאחר־מכן, גדל והתפתח ה„לגיון“ בהדרגה, בפיקודו של פיק.

***** אז — בריגדיר — המער.

אימה, את הרצאת העובדות. בענין זה שלח-ידו גם גלאפ-פחה עצמו, בעל ההקדמות לשני הספרים. בהקדמתו לספרו של יאנג פולט הוא, כבדרך אגב, בספרו על תולדות התרחבותו של ה„לגיון“, משפט רב-משמעות. לאחר שה„לגיון“ מנה ב-1945 16.000 איש, אומר הוא, כי „הלם, עם סוף מלחמת-העולם השניה, קרדום-החסכוניות מהלומה כבדה; ואותו תקן שאושר לשנת 1948 אמר: הורדת העצמה עד ל-6000 איש. אולם במאי 1948 הגיע המנדט הבריטי על א"י אל סיומו — וה„לגיון הערבי“ הפך מעתה נתון בלתי-מה כבדה עם גייסותיה של מדינת ישראל החדשה. הקורא יהיה עלול לחשוב כי אמנם במציאות הופחתה מצבת ה„לגיון“ (להבדיל מהתקן-להלכה) עד ל-6000 איש. האמת היא, שלא זו בלבד שמעולם לא ירדה אל מעבר ל-8000 איש ומעלה (בתוספת „שבטים מגויסים“, שהופעלו, כידוע, כבר באמצע מאי, באיזור שער-הגיא, למשל), אלא שבאותם חדשים עצמם קיבל ה„לגיון“ גם תגבורת נכבדה בכלי-ארטילריה בריטיים חדישים ועוד „דברים של-מה-בכך“.

שעה שסיומו של המנדט הבריטי בארץ-ישראל הביא מחדש את המלחמה לחבל-עולם זה, נשלח שוב ה„לגיון“ לפעולה. בהקדמה אשר הוא כתב לספרו של קול-לויט פטר יאנג, מביע גלאפ את דעתו כי רק ה„לגיון הערבי“, „...מכל הצבאות הערביים, העלה את המוניטין שלו באותה לחימה שהתנהלה נגד היהודים“, הוא מוסיף ואומר כי „...אם גם הערבים, ככלל, הובסו — הרי אין דבר זה חל על

בעיני שני המחברים, חשוב למדי, נוסף על כך שחיל זה קיים משמרות בגבול הירדן עם סוריה (בימים בהם שלטה שם ממשלת-וישי), השתמשו באנשיו בהצלחה גם לעזרת חיל-המשלוח הבריטי אשר שוגר מא"י לשם מיגורה של מרידת ראשיד עלי אל-קילאני בעיראק ב-1941 (כמוריד-דרך בעיקר, ו-מקשרי-קשרים עם שבטים בדויים-עיראקיים — וב-כך פעלה אותה קבוצה מ„פטרול המדבר“, בת-עשרות אנשים אחדות, שנתלותה אל חיל-המשלוח כמשמר-ראשו של גלאפ, אותו שיגר אז האמיר עבדאללה לעיראק בשליחות מדינית-דיפלומטית“, תוך ניצול קשריו עם שבטי המדבר דשם עוד מימי שרתו בעיר-ראק בתפקידי-בטחון). השתתפות מוחשית-יותר ב-קרב נפלה בחלקה של יחידה מתוך „פטרול-המדבר“ במסע הכוחות הבריטיים לסוריה (בפעולות במדבר שמסביב לתדמור, בעיקר). מספר אנשי ה„לגיון“ הוגדל מ-1400 שבי-1939 עד ל-16.000 ב-1945; אולם בעצמתו זו נכלל גם מספר רב של פלוגות-משמר רגליות, לתפקידי בטחון-פנימי בעיקר, ולק-ראת 1948 גרמו שיקולי-חסכון לצמצום תקן-העצמה המאושר, ולהעמדתו להלכה על 6000.

יצוין כי קו משותף לאופן-כתיבתם של פ. יאנג, הקצין המקצועי ממספחי גדודיו של ה„לגיון“, ושל ג. לאיאס, המורה והקצין לשעבר, איש התעמולה וסופר-עתונות מדיני, הוא הבלטת ערכו האיכותי של ה„לגיון“. לשם קיום מצוה זו — מותר לא רק לספר דברים מסופקים אלא גם „לספר“, בתספורת מת-

הלגיון הערבי, אשר ההצלחה ליותה אותו בכל מקום. אותו חלק של א"י אשר ניצל בשביל הערבים. הוגן אך ורק על ידי הלגיון הערבי ועל ידי הצבא העיראקי. אין לך דבר הרחוק מן האמת מאשר האמירה כי הצבאות המצרי והסורי הם שהיו בגיבורים, ואילו הלגיון הערבי והצבא העיראקי בגדו בענין המשותף. אכן, "ענין-משותף!" כבוד-הפחה נמצא כותב שורות אלה מספר חודשים בלבד לאחר סילוקו. כן טוען הוא כי "הלגיון הערבי" כלל-וכלל "לא פלש לישראל, כפי שאומרים לעתים קרובות". הוא מוסיף כי "הלגיון הערבי" מעולם לא הגיע לגבולות ישראל כפי שנקבעו על ידי האומות-המאוחדות. בכל מקום נתקל הוא בכוחות ישראלים בשטח שהוקצה לערבים, ואשר הישראלים חדרו לתוכו בטרם הופיע שם הלגיון הערבי".

אחר ההרפתקה הארצישראלית, נמשך גידולו של "הלגיון" בקנה-מידה דמיוני-ממש. במשך שמונה שנים, 56—1948, הוגברה בהדרגה עצמתו עד ל-27,000 איש, כולל 4,000 אנשי משטרה. יתר על כן, הוקם "משמר-הלאומי"; ול-1956 מנה הלו 30,000.

ג. לא יאס עצמו מגדיל-לעשות באותה מלאכה עצמה, של ניפוח מעשי-גבורה של "הלגיון" בדרך של הצמקת עצמתו המספרית, כביכול. הוא מעמיד עצמה זו על 3,000 איש בלבד... בכדי להגיע למספר תמזה זה, עושה הוא בלהטי מספרים ו"קובע" את הרכב הלגיון בשתי בריגדות בלבד, כל אחת בעלת "שני גדודים ממוכנים-למחצה", וכוללת 8 חותמי 25 ליט' (ואין הוא מרגיש כלל בכך כי בעצמו מספר הוא בריבזמן על ה"רגימנט הממוכן השישי"). ולא זו בלבד, אלא של "ארבעה גדודים" אלה מייחס הוא גם משימה שה"לגיון" אותה-שעה לא-ניסה כלל בשכמותה: "הלגיון" פנה אל שכמ, ומשם התפצל מעשה-מניפה צפונית-מערבה, מערבה ודרום-מערבה, לאורך צלעות-הדרכים שבקשת-ענק אשר נשתרעה כ-300 ק"מ מקצה-האחד עד לקצה-השני. נקודות-המוקד שבה היו ארבעה מקומות: ג'נין, טול' כרם, לקליה ולטרון. הלגיון, החזיק בתקיפות חמורה בכל הארבע, וביחוד בלטרון עד לקיצה המר-מאוד של הלחימה עם הישראלים... אכן, מעשה שאת גדולתו לא ידע הצד הישראלי להעריך כלל וכלל בשעת-המעשה — שכן כוחות הלגיון, אשר לא היו כלל כה מצומקים, פעלו רק כחלק הדומיננטי של אותה "קשת-ענק", אשר בשאר גזרותיה נתמלאה במציאות בעוצבותיו של הצבא העיראקי, שלא היה קטן כלל וכלל.

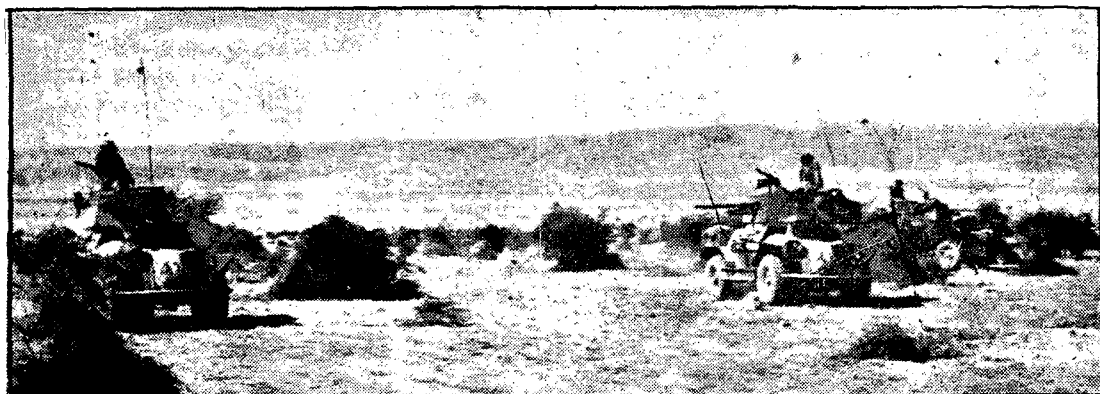
„משמר-המדבר“ — במכוניותיו

איש. ה"משמר-הלאומי" נשאר תחת פיקודו הישיר של "הלגיון" עד לפני זמן לא-רוב, עת הוקמה בשבילו מפקדה נפרדת. כך הגיע "הלגיון הערבי", אשר ב-1939 לא מנה אלא 1400 איש בלבד — אל המספר, שלא-יאמן יחסית, של כמעט 60,000 איש.

עובדה, שהמתארים הבריטיים חורגים-ומזכירים אותה מדי-פעם, היא כי "הלגיון הערבי" לא זו בלבד שעלה בידו, בשעתו, להשליט סדר בשבטי המדבר הסוררים ולהכניע כל התנגדות מצדם של הבדויים

(*) אכן, זוהי תמונה של יושר-ודיקות — המודגשת עוד יותר על ידי אמירתו של גלאב, בסמיכות-מקום, כי "במאי 1948 הגיע המנדט הבריטי בא"י לסיומו, והלגיון הערבי הפך אז נתון בלחימה כבדה עם גייסותיה של מדינת ישראל החדשה" (הדגשה כאן על "הפך אז" — משל המערכת הנהגת מן הראוי להעיר לגבי תמונה נאה זו שלוש הערות: א. "הלגיון", על קציניו הבריטיים, תקף ישובים יהודיים כבר לפני המועד ה"רשמי" של 15 במאי, אחדים (כגון אלה שמצפון לירושלים, וקבוצת-גשר שעל הירדן), תקף קשות כבר בחודש אפריל — ולא יכול להם, אחרים — ארבעת הכפרים של גוש-עציון — תקף והחרב לפני ה-15 במאי, עוד בהיות ארץ-ישראל נתונה רשמית לאחריות השלטון הבריטי. ב. התרבויות, למסע-ההשתלטות שלו, על חלקים אחדים של א"י, נעשתה לא מחוץ לתחומי הארץ — כפי שהיבטח והוכרז חגיגות ע"י ממשלת בריטניה — אלא בתוכם — באיזור יריחו.

ג. מתוך בסיסיו בנהרים, הלגיון לא רק התחיל, מיד עם הנץ השחר ב-15 במאי, להרעיש בתחתית-שדה את ישובי עמק-הירדן אלא אף תקף במשך ימים אחדים (יתכן — בשרי תוף עם כוחות עיראקיים) את גשר והאיזור שממערב לה, בהתקדמו לעבר בית-לזיס — ו"לא אשמתו היא" כי הנוקפותיו הנמרצות, בשריון וברגלים, בתמיכת-אש הגונה, נהדפו על ידי ההגנה הישראלית. נכון הוא, שאת פעולות "הלגיון" — אולי כתוצאה מן ההתנגדה הבריטית — ציינה מידה של תבונה (והתאפקות) אופטיביות אשר היתה רבה יותר מזו שנראתה בשאר הצבאות הערביים. אכן, כתוצאה מכך — יצא מן המערכה בהפסדים ובפגעים הפחיתים משל האחרים — המער.

„משמר-המדבר“ — במכוניות שריון (שנת 1945)

הגותרות של ה„לגיון“ היוו המשטרה והג'נדרמריה הפועלות בחלקיה המיושבים של המדינה. אולם, ככל שפחתו הפשיטות כן גברה התחילתם של בדויים; שכן, כפי שכותב גלאב, „ראשית-עוגיו של הבדוי בחיים הוא לשאת נשק; וביטול הפשיטות, שחל באותו זמן עצמו, דחף את האנשים האמיצים ובעלי-היזמה ביותר אל תוך השירות“.

עתה מהיום הבדויים כמחצית האנשים שבשורות ה„לגיון“, כולל קצינים בדרגות גבוהות. במידה שהי-מלך מבליט את סמכותו, ודעתו תקיפה לשמור בידו בחזקה את רסן החיל, יהפכו הבדויים לרבי-השפעה יותר ויותר ויתפשן עמדות חשובות יותר. שכן אנשי-שבטים אלה טרם הושפעו הרבה על ידי גל ההתער-רות הפוליטית, אשר בעולם הערבי תמיד לובשת היא את הצורה של „אנטי-קולוניאליזם“, אפילו כאשר אותו קולוניאליזם הפך לדבר שעבר עליו הכלה. בקשר לכך מענין לציין כי אפילו בין ה„חדרים“ (העירוניים) שב„לגיון“ שונה מידת רגשי המרי, במקביל לאותה רמה של אימון-מקצועי הנדרשת בשרותים השונים. המחבר של „יחידה-בדוית“ מספר כיצד, משהוראה לו לראשונה אחד העלונים שהופצו בחשאי על ידי „חבר הקצינים החופשיים“, שתקפו את גלאב וקראו למלך לדחות כל הוזה אמפריאליסטי ולהיפטר מה„אנשים אדומי-הפנים“ (הבריטיים) — היתה תגובתו הראשונה כי „...אם קיימת איוו מורת-רוח הרי ודאי שבינן האינטליגנציה“ — התותחנים ואנשי-ההנדסה“.

אולם מורת-הרוח בשורות ה„לגיון הערבי“, ובקרב האיכלוסיה בכללה, לא הצטמצמה בחוגי ה„אינטלי-גנציה“ והמעמדות בעלי-ההשכלה. מתוך ספרו של

— אלא שהוא אף שילב לתוך שורותיו אלפים רבים של אותם בדויים עצמם. האמת היא, כי חילום של אנשי-שבטים בדויים לגוף-צבא זה החל בזמן-ובעונה-אחת עם הנסיון לפתור את הבעיה רבת-ההתחתים: כיצד להגן על השבטים עצמם מפני פשיטות המת-בצעות על ידי שבטי-בדויים אחרים, מעבר-ההוא לגבולות המדבריים של ערב-הסעודית. גלאב, אשר כבר מראשית דרכו ב„לגיון“ נשא באחריות לקיום השקט והסדר בין השבטים, החליט לארגן כוחות-פיטרול מקרב אנשי השבטים עצמם. הכונה היתה לכך כי השבט צריך בעצמו להבטיח את עצמו בפני פשיטות — על ידי הצבת מזקפים ליד כל המעינות הסמוכים אל גבול ערב-הסעודית; ואכן, בהמשך-ההתפתחות אורגנו מזקפים כאלה במספר ניכר, פשכל אחד מהם מורכב משישה עד שמונה אנשים רכובים, אשר תשלום שכרם היה על השלטונות.

היה זה בראשית 1931 שגלאב החליט להשיג מן הפאה המדברית של עבר-הירדן את כל הגייסות הס-דירים (המדובר היה ב„חיל-הספר לעבר-הירדן“, גוף-צבאי הנתון למרותה של ממשלת א"י המנדטורית אשר נשא גם באחריות לשמירת גבולותיה של עבר-הירדן כלפי איוזרי הגבול עם סעודיה) — וכך הוקם אזי „פטרול-המדבר“, על-מנת שיטול על עצמו את התפקידים באיוזר זה, לראשונה מנה הוא 90 איש, אולם נראה כי פעלו היה ממשי ותכליתי עד-מאוד, שכן חודשים מעטים לאחר הקמתו הפך המצב בגבול הסעודי לשלו ובלתי-מופרע. ב-1936 היה „פטרול-המדבר“ 20 אחוז מכלל-עצמתו של ה„לגיון הערבי“; אם כי עתיד היה הוא למלא תפקיד העולה בהרבה על משקל-היחסי המספרי הזה. את ארבעת-החמישיות

שניתן להגדירו כמצב-קולוניאלי נוצר, אפשר-
לומר, באותו רגע עצמו בו אדם לבן — ואפילו הוא
יחיד — מופיע בקרב שבט-ילידים — ואפילו הלן
בלתי-תלוי הנו — כל-זמן שסבורים כי האיש עשיר
ורב-עצמה; או אפילו, פשוט, שמחוסן הנו בפני
כוחות-הכישוף המקומיים; וכל-זמן שהוא מפק מ-
מעמדו זה — ואפילו יהא זה רק בתוך סוד-הסודות
הפנימי שלו — הרגשה של עליונותו-שלו).

לאותו פרדוקס (ובעצם, אפשר להשתמש כאן ללא-
היסוס אף במלה "טרגדיה"), אשר בו מצאו את עצמם
אנשי הסגל הבריטי של ה"לגיון הערבי" בדצמבר
1955 — ואולי אפילו לכל קורות יחסיה של בריטניה
עם הערבים — לא ניתן בשום מקום סיכום-סמלי
רבי-משמעות יותר מאשר במקרה אשר יאנג מספר
על-אודותיו בקשר למהומות באוז-זרקה. מפקד-
הרגימנט הבריטי, קול-לויט' פטריק לויד, ואתו
פלוגה בת 90 איש בערך, נשלח אל העיר כדי
להחזיר שם את הסדר על כנו, משהגיעו למקום, עצר
את החיילים, שעמדו לרוחב הרחוב, בעוד שההמון
נסוג אל תוך הסימטאות. "פטריק יצא מתוך הלנד-
רובר", ונמצא כ-20—30 מ' מאגשיו, שעה שהופל
על ידי אבנים שנזרקו עליו. ההמון פרץ אל תוך
הרחוב והקיפו; אחד מהם ירה בו, בראשו, מתוך
אקדח-אבטומטי קטן... ה"לנד-רובר" שלו הוצת ונשרף,
וגנבו מתוכו מספר פצצות גז-מדמיע. החיילים לא
ירו, כעבור זמן-מה התקדמו שני חיילים, הרימו את
גופו של לויד ונשאו אותו אל מרפאה שבקרבת
מקום... הוא מת בטרם הגיע אל מחנה זרקה.
כך, בכל הפשטות: — 90 חייל רואים כיצד המון

הסוף" — גלאב בפגישה עם עתונאים אחרי טובו
את עמאן

קול-לויט' יאנג מזדקרת בבהירות העובדה כי אפילו
חיילים מהימנים, "שלא ידעו הכמות, החלו לגלות
סימני היסוס, רמת-רוח לקויה ומבוכה לנוכח האפ-
שרות כי יצטרכו-לכון את אשם כלפי עצמם-ובשרם".
במשך מהומות דצמבר 1955 התנהגו חיילי ה"לגיון"
במחוזות שונים באופן שונה, כשהדברים תלויים
בריוחוקו היחסי של מקום המבצע מעיר מולדתם, או
מאותם מקומות או מחנות-פליטים בהם יש להם קרוב-
בית, או שהם עצמם גרים שם כיום. עצם נוכחותו של
איש-בריטי בראש הגייסות שיבשה את העניינים
ועשתה את הכל למורכב-יותר; ונראה כי יש יסוד
הוגן להנחה שהמצב שונה היה באפריל 1957: — שכן,
אם כי השאלות-שבמחלוקת היו כמעט אתן השאלות
עצמן, ומורת-הרוח של העם גדולה היתה כבעבר,
הרי היה עתה ביכולתו של ה"לגיון" לטפל במצב
טיכול ממשי עדי-מאוד. הקמים לא יכלו עתה למצוא
לעצמם מקלט בהטלת האשמות כלפי הבריטים או
כלפי גלאב, על שהם-הם הנם הרוח-הרעה בה יש
להילחם — כי הללו לא היו עוד במקום, ולא ניתן
היה עוד לתלות בהם את הקולר: — פשיטא. לא
היה עוד קיים "מצב קולוניאלי" (מלומד נודע בת-
הזמן פסיכולוגיה-חברתית כתב לא-זמן: — "מצב

שורת הנאשמים במשפט הבגידה שנפתח בירדן
בתחילת אבגוסט 1957. נשפט שלא בפניו — עלי אבו
נזאר, ראש המטה הכללי, שנמלט לסוריה.

הורג את מפקדם במרחק של מספר מטרים מהם — ואין איש מהם נוקף אצבע! אותם חיילים, אפשר ומן-הראוי לציין, היו „חדריים“, עירוניים. יאנג סבור כי חיילים בדויים היו משתמשים ברוביהם: „בשביל החייל החדרי מתחות-המצב היתה מתחילה להיות רבה מדי. ההמון היה עצמם-רובשרם, ולפחות מבחינה זו היתה גודעת מן החיילים אהדה למתפרעים“.

עד לסוף אפריל ש.נ. היה גורלו של אותו חיל-לוחם, אשר הבריטים טרחו כה הרבה להקימו ול-טפחו, ואשר בעבר ראוהו כקניינה המובטח-ביותר של בריטניה בחבל-עולם זה, תלוי ממש באויר. איש לא ידע בבטחה, האם יצליחו להעלותו-בכתם הרפת-קני קהיר רבי-המזימות — או שמולו ישמור עליו, והוא יוסיף-וישמור על קיומה של ירדן, כגוף-מדינתי

נפרד, ועל כסאו של המלך הצעיר, אכן, משהבינו המלך והפוליטיקאים הקשישים במה תהיה כרוכה, במציאות, כניעה מוחלטת לעבד-אני-נאסר, ומשערכו האמריקאים, ברגע האחרון ממש, הפגנת-כוח בחופי-המזרח של הים התיכון — סוכלו לעת-עתה התכניות שנקבעו במצרים לגבי עתידה של ירדן. עם זאת נראה ודאי למחבריהם של שני הספרים — ובודאי לא מבלי שיהיה מצוי בכך גרעין של ממש — כי הן לתקיפות-דעתו זו של המלך, והן לצעדם, שבא במאחר-מאוד, של האמריקאים, לא היתה גודעת משמעות כלשהי, אלולי היה בנמצא ב„לגיון הערבי“, אותו לוו של נאמנות — למשטר? למלך? למסורת-ה„לגיון“? לשרידי ההווה הבדויית? — שנתגלה לעת-עתה ב„מחצית-הבדויית“ שבתוכו.

„הפתעה“ כמצעד קהיר

שני תריסרים מן הכלי שב-תמונה, אשר עברו בסך ברחובות קהיר במצעד יום השנה למהפכה הצבאית, צריכים היו להוות הפתעה לעם המצרי ולצופים הזרים. העם המצרי — יתכן כי הופתע; אולם כל מי שלא ניוון מציטורות התעמולה המצרית בלבד, ועקב אחרי הפרסומים האנגלו-צרפתיים על מבצע פור-רטסעיד, ידע כי כלים כאלה מצויים בידי הצבא המצרי, וכי אחדים מהם אף נלקחו שלל על-ידי הכוחות הבריטיים. ידיעה על כך, בלויית תמונת הכלי, נתפרסמה אף ב„מערכות“, חוב' ק"ה, עמ' 88.

מתקן השיגור, שהנו בן 32 קנים, ומשאית הדיזל עליה הוא מורכב, נבנו ברוסיה או בצ'כוסלובקיה.

